

Projekt programu

pt.: Zmiana systemu organizacji kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych w Mieście Krakowie

1. Diagnoza stanu w zakresie organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych

Dzieci i młodzież niepełnosprawna to dzieci i młodzież: niesłysząca, słabosłysząca, niewidoma, słabowidząca, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym, z autyzmem, **w tym z zespołem Aspergera** i z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Za ucznia z niepełnosprawnością uznaje się ucznia, który posiada **orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego**.

Mianem Zespołu Aspergera określa się zaburzenie rozwoju o podłożu neurologicznym, którego przyczyny na ogół nie są znane. Charakteryzuje się ono upośledzeniem komunikacji dwustronnej, komunikacji słownej i pozasłownej, niechęcią do zaakceptowania zmian, brakiem elastyczności myślenia oraz bardzo szczególnymi zainteresowaniami. Zespół Aspergera nie wpływa na poziom inteligencji, jednak w sytuacjach wymagającej wysokich umiejętności społecznych może dla osób postronnych osoba z zespołem sprawiać wrażenie osoby niedojrzałej lub wręcz opóźnionej umysłowo. Bardzo często, osoby z Zespołem Aspergera, w wąskich dziedzinach wiedzy przewyższają osoby zdrowe, a czasem są wybitne, wręcz genialne. Osoby dorastające mogą wykazywać utrzymujące się problemy z zajęciem się samym sobą, organizacją i zaburzeniami związków społecznych, a także partnerskich. Wraz z wiekiem mogą pojawić się inne zaburzenia psychiczne niezwiązane bezpośrednio ze spektrum autystycznym. Ludzie ci mają większą podatność na psychozy. Szacuje się, że na 1000 dzieci w wieku 7-16 lat przypada ok. 7 dzieci z Zespołem Aspergera.

Zespół Aspergera jest schorzeniem trudnym do zdiagnozowania i w związku z powyższym **znaczna ilość dzieci nie jest diagnozowana na jak wczesnym etapie ich rozwoju i edukacji**. Sytuację w zakresie wczesnego diagnozowania utrudnia fakt niskiej świadomości i wiedzy rodziców, lekarzy rodzinnych (w tym pediatrów), niekiedy też pedagogów i nauczycieli zarówno przedszkolnych, jak i szkolnych. Późna diagnoza to niewielkie szanse na właściwe przygotowanie dziecka do samodzielnego życia w świecie dorosłych.

Obecnie w Krakowie działa tylko jedna placówka wydająca orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego (Ośrodek Wczesnej Pomocy Psychologicznej przy ul Półkole 11), co dodatkowo utrudnia jak najwcześniejsze rozpoczęcie odpowiedniej pracy edukacyjno-wychowawczej i terapeutycznej z dziećmi z Zespołem Aspergera. Kluczowym elementem, oprócz wczesnego rozpoznania, jest **właściwa diagnoza oraz wynikające z niej precyzyjnie i w pełnym zakresie sformułowane zalecenia**. Bardzo skąpo i pobieżnie opisane zalecenia uniemożliwiają właściwe opracowanie w przedszkolu czy szkole indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego.

Obecnie działający system organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych, pomimo wymagań określonych w

rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 17 listopada 2010 r. (Dz. U. Nr 228, poz. 1490 oraz z 2012 r. poz. 982) zmienionego rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 2 sierpnia 2013 r. (Dz. U. z dnia 22 sierpnia 2013 r. poz. 957), **nie zapewnia:**

1. **realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu** o potrzebie kształcenia specjalnego;
2. **odpowiednich**, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, **warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych**;
3. **zajęć specjalistycznych**, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
4. **innych zajęć** odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, **w szczególności zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych**;
5. **spotkania integrujące dzieci od pierwszych dni ich pobytu w przedszkolu i szkole**;
6. **przygotowania uczniów do samodzielności w życiu dorosłym**.

Realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego związana jest z opracowaniem indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET). Sam proces tworzenia takich programów w większości szkół na terenie Krakowa budzi wiele wątpliwości:

- **brak informacji o zespołach opracowujących IPET.** Rodzice nie są informowani o powołaniu zespołu opracowującego IPET i terminach jego spotkań, w związku z tym nie mają możliwości uczestnictwa w opracowywaniu i modyfikacji Programu, nie mogą także wносить o udział innych osób i specjalistów w spotkaniach zespołu,
- **nie dokonuje się zakupów specjalistycznego sprzętu i środków dydaktycznych** odpowiednich, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów. Potwierdzają to rozmowy z nauczycielami posiadającymi kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej.
- powszechnie w szkołach prowadzi się **zajęcia rewalidacyjne** w wymiarze 2 godzin tygodniowo, przy czym **nie są one dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia**, są one schematyczne i powtarzalne w stosunku do każdego ucznia. Prowadzone są wyłącznie zajęcia rewalidacyjne o charakterze korekcyjno-kompensacyjnym, podczas gdy – jak wynika z zaleceń – najbardziej istotne dla uczniów z Zespołem Aspergera są zajęcia z nauki rozwoju empatii, relacji społecznych, komunikacji, integracji sensorycznej i trening umiejętności społecznych.
- **o przygotowaniu ucznia do samodzielności w życiu dorosłym w szkołach praktycznie można zapomnieć.**
- **kadra szkolna, szczególnie nauczyciele przedmiotowi, często jest nieprzygotowana do pracy z uczniem z Zespołem Aspergera.** Dyrektorzy nie kierują nauczycieli na bezpłatne kursy oferowane przez poradnie. Dzieci trafiają pod opiekę nauczycieli, którzy – bez fachowej wiedzy o istocie tej niepełnosprawności i związanych z nią

problemów – nie dostosowują metod do specjalnych potrzeb uczniów, poddając ich permanentnemu stresowi i dalszej, postępującej blokadzie w komunikowaniu się z otoczeniem.

Podstawowym powodem tego stanu rzeczy jest:

- **całkowicie niejasny i nieprzejrzysty system wydatkowania w szkołach środków przeznaczonych na dzieci niepełnosprawne** - środki te, bez względu na wagę przypadającą indywidualnie na każdego ucznia (wagi od 1,4 do 9,5), są w skali szkoły uśredniane w związku z powyższym uczniowie o niższej wadze uzyskują takie same wsparcie finansowe, jak uczniowie o wyższej wadze, w rezultacie brak środków na realizację zadań dla uczniów o wyższej wadze,
- **brak metodyki wyceny zadań zapisanych w IPET-ach,**
- **brak systemu sprawozdawczości finansowej** w zakresie realizacji IPET-ów i **systemu kontroli** rozdysponowania środków na poszczególnych uczniach niepełnosprawnych,
- **brak przejrzystych metod ewaluacji** skuteczności system kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży z Zespołem Aspergera,
- **niedostateczna współpraca szkół, Kuratorium i Wydziału Edukacji Urzędu Miasta z rodzicami** dzieci niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie.

2. Propozycja zmian w zakresie organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych

Okres nauki w przedszkolu i szkole to czas, który musi być maksymalnie wykorzystany, by zapewnić dzieciom z Zespołem Aspergera samodzielny start w dorosłe życie. Prawidłowe wydatkowanie środków z subwencji oświatowej w dużym stopniu przyczynić się może do tego, by dzieci te miały szansę stać się pełnowartościowymi członkami społeczeństwa.

W celu skutecznej realizacji warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży z Zespołem Aspergera w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych niezbędne jest podjęcie następujących działań:

W zakresie wczesnego diagnozowania Zespołu Aspergera oraz działań informacyjno-edukacyjnych:

- 1) Podniesienie świadomości i wiedzy na temat Zespołu Aspergera rodziców, lekarzy rodzinnych (w tym pediatrów), pedagogów i nauczycieli zarówno przedszkolnych, jak i szkolnych. Przygotowanie i przeprowadzanie cyklicznych szkoleń i kursów, dla poszczególnych grup oraz wydawanie ulotek i broszur z zakresu:
  - Diagnoza i terapia dzieci z Zespołem Aspergera

- Podniesienie efektywności kształcenia dzieci z Zespołem Aspergera (na terenie Szkoły - zakup profesjonalnych pomocy edukacyjno-terapeutycznych; zakup sprzętu technologii informacyjnej, dostosowanego do programów rozwojowych; zapewnienie każdemu uczniowi cichego, bezpiecznego miejsca do prowadzenia zajęć specjalistycznych, konsultacje ze specjalistami dla nauczycieli na terenie szkoły przynajmniej raz na dwa tygodnie, prowadzenie profesjonalnych szkoleń i warsztatów dla pedagogów i nauczycieli na terenie szkoły lub w innym miejscu)
  - Przepisy prawne w zakresie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki w przedszkolach i szkołach – o czym rodzic, pedagog, nauczyciel powinien wiedzieć
  - Poradnie, ośrodki i instytucje wspomagające – do kogo i w jakim zakresie może się zwrócić o pomoc rodzic dziecka lub osoba z Zespołem Aspergera
  - Rola rodziny w terapii dziecka z Zespołem Aspergera
  - Uczeń z Zespołem Aspergera w szkole ponadgimnazjalnej
  - Student z Zespołem Aspergera
  - Dorosły z Zespołem Aspergera
  - Współmałżonek, partner z Zespołem Aspergera
- 2) Przygotowanie do nadania uprawnień i nadanie uprawnień do wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego co najmniej jeszcze jednej poradni w Krakowie.

Działania w tym zakresie przeprowadzone zostaną przez Kuratorium Oświaty w Krakowie.

W zakresie finansowania:

- 1) **Opracowanie i wdrożenie systemu naliczania dodatkowej subwencji oświatowej przypadającej dla ucznia niepełnosprawnego, gwarantującego naznaczenie środków (środki muszą iść na PESEL dziecka, a nie na ogólną ilość dzieci niepełnosprawnych)** oraz przyjęcie zasady, że środki te wydatkowane muszą być tylko i wyłącznie na potrzeby konkretnego ucznia, wg zaleceń zawartych w orzeczeniu i innych pojawiających się na bieżąco jego potrzeb edukacyjnych i wychowawczych.
- 2) **Opracowanie i wdrożenie systemu wyceny IPET-ów i rozdziału środków przypadających na każde dziecko na realizację poszczególnych zadań wynikających z IPET-ów.**
- 3) **Opracowanie i wdrożenie systemu sprawozdawczości finansowej** w zakresie realizacji IPET-ów w przedszkolach i szkołach oraz kontroli rozdysponowania środków.

W zakresie merytorycznym:

- 1) Metodyka opracowywania IPET-ów na podstawie orzeczeń, wywiadu z rodzicami, lekarzami i terapeutami oraz obserwacji dziecka.
- 2) Metodyka kontroli realizacji zadań zawartych w IPET-ach.

- 3) Obowiązkowe informowanie rodziców o powstaniu Zespołu opracowującego IPET oraz włączenie do zespołów opracowujących IPETy i prowadzących ich ewaluację rodziców, opracowanie harmonogramu gwarantującego regularne spotkania zespołu i zaznajamianie się z wynikami jego pracy.
- 4) Metodyka kontroli rezultatów realizacji zadań zawartych w IPET-ach – ewaluacja.
- 5) Zasady pracy i współpracy z rodzicami (ocena w ankietach imiennych).
- 6) System szkoleń nauczycieli.
- 7) Ocena przygotowania nauczycieli, psychologów i pedagogów do pracy z dziećmi z ZA.
- 8) System ewaluacji całego okresu edukacji dziecka w szkole.
- 9) Ocena efektywności całego systemu kształcenia, wychowania i opieki dzieci niepełnosprawnych w szkole.

W zakresie organizacyjnym:

- 1) Opracowanie zakresu zadań i odpowiedzialności dla poszczególnych instytucji związanych z działaniem systemu organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych.
- 2) Opracowanie systemu transferu informacji o dziecku do kolejnej placówki oświatowej.
- 3) Opracowanie systemu zbierania informacji o dalszych losach osób niepełnosprawnych po zakończeniu edukacji (zaangażowanie w pracę, w społeczeństwo i rodzinę).
- 4) Opracowanie zasad współpracy ze Stowarzyszeniami.
- 5) Opracowanie zasad współpracy z Urzędami Pracy i pracodawcami.

W zakresie wsparcia dla rodziców dzieci z Zespołem Aspergera oraz dla dorosłych z Zespołem Aspergera:

- 1) Doradztwo prawne:
  - prawa dzieci i osób dorosłych z Zespołem Aspergera,
  - prawa i obowiązki rodziców dzieci z Zespołem Aspergera,
  - obowiązki organów państwa i instytucji samorządowych.
- 2) Doradztwo zawodowe dla osób z Zespołem Aspergera.
- 3) Grupa wsparcia dla rodziców i opiekunów dzieci z Zespołem Aspergera.
- 4) Trening kompetencji wychowawczych dla rodziców i opiekunów – terapia w środowisku domowym.